

EMLÉKEZÉS FÉNYES LÁSZLÓRA

(A Londonban élő magyarok Fényes László emlékünnepején felolvasta Károlyi Katinka.

Irta: KÁROLYI MIHÁLY

FÉNYES LÁSZLÓ neve örökre elválaszthatatlan az októberi forradalomtól. Mint minden forradalomnak, Októbernek is voltak ideológiai előfutárja: Szabó Ervin, Jászai, Ady. Fényes a forradalom gyakorlati előfutárja volt. Ő volt az, aki jóval október 31 előtt a cselekvés terére lépett és mindent megtett, hogy a magyar nép felébredjen aléltságából. Leleplezett, nyomozott, beszélt, utazott és ahol az igazságtalanság, az uri Magyarország ezerfejú igazságtalansága sebeket ejtett ott termett és egyrészt nyhított a szenvedésen, másrészt védelmébe vette az elesetteket, a kismizmizetteket. Ő volt az, aki a háborúban a legjobban megértette a harcoló katonákat és otthonmaradtakat. Ő volt az, aki hangot adott szenvedéseiknek, vágyaiknak, akarásaiknak. Empirikus ember volt. Hihetetlen energiával verekedte át magát az apró-cseprő dolgoktól, a mindennapok kis ügyétől a nagy problémákig. Az élet minden-napos igazságtalanságai felett való felháborodása vitte harcról-harcra, a nagy októberi harcig s végül az emigrációig. Ő tergette ki az uri Magyarország minden szennyését és amit mások számban, adatokban, politikai perspektívákban láttak, azt ő tényekben ismerte fel. "Le superflu, chose si nécessaire" — írja valahol Voltaire. Ezt az egyszerű igazságot kevesen ismerték fel olyan biztos szímettel, mint Fényes László. "Az annyira szükséges fölösleges", amivel a legtöbben nem törődnek, Fényesnek fontosabb volt minden másnál. Ebből a fölöslegesből, az istenhátamögötti faluk szolgabiráinak bakafán-

toskodásai és igazságtalanságai ellen vívott kis harcokból keletkezett nála a lényeg: a forradalom, majd a szocializmus.

Az elmúlt háború alatt rövid idő után az ország legnépszerűbb emberévé vált. És nem a sznobok, a hatalmasok csináltak belőle híres embert, hanem a nép. Ha valamely kismemben sérelem esett, "majd megírom a Fényesnek" fenyegetéssel válaszolt és ezzel meg is rettentette a "packázó hivatalnokot". Így nem csoda, hogy a katonák legendás szószólója, a katonák ujszírója és az ország lelkiismerete lett.

Fényes, aki külsejére nézve inkább csunya ember volt és arcán a dzsentri korában vívott párbajokban kapott sebek éktelenkedtek, megjelenésének igénytelensége ellenére: mint parlamenti képviselő is óriási hatást váltott ki. Mert az igénytelen külsejű embert az igazság megszépítette, a nehézkes szónokot kitűnő megfigyelő képessége és bátorsága ellenállhatatlanná tette, abban a képviselőházban, amelyben 90 százalékban ellenségek vették körül s ahol az uralkodó osztály kitenyészett nagy szónokai álltak vele szemben, minden külső hibája ellenére parancsolóan hatottak szavai. Mint ha csak az igazság elevenedett volna meg benne, félelmet nem ismerve, határozottan, pontosan és keményen olvasta az urak fejére gázságait. A mágnásokat vékony hangjával is tülharsogta és nem törődött azzal, hogy süket fülekre talál, mert ő nem a mameluk képviselőkhöz beszélt, hanem azok feje fölött a lővészárók katonáihoz, a boltok előtt sorbanálló asszonyokhoz, a falu né-

péhez. A született újságíró istenál-
dotta tehetségével adta hírül az or-
szágnak, hogy a hatalmasok hazud-
nak, becsapnak, félrevezetnek és
vést hoznak az országra. Példátlan
személyes bátorsággal és erkölcsi
erővel rendelkezett. Ez tette képes-
sét arra, hogy felvegye a harcot sa-
ját osztálya ellen és a kevesekkel
együtt küzdjön Tisza, Wekerle, és a
többi országrontó eltávolításáért.
Nem félt felvenni a harcot a képví-
selőház legjobb szónoka, Vázsonyi
Vilmos ellen sem. Vázsonyi, a válasz-
tójogi blokk minisztere ugyanis nem
tudott ellenállni a kegyelmes s méltó-
ságos urak charmejának és egy-
másután adta fel progresszív állása-
it az urakkal szemben. Fényesnek,
aki sajátos módján, jó értelemben
mindig megőrizte uri mivoltát és ezt
jellegzetes fényesi félszegséggel oly-
kor ki is hangsúlyozta, nem imponá-
ltak az urak. Ezért nem tántoro-
dott meg Vázsonyi retorikájától és
ezért talált utat a nép szívéhez.

Fényes Lászlónak mindenki de-
ferált. Az ellenségei s a barátai egy-
aránt félték tőle, de míg az ellensé-
gei robespierrei megvesztegethetet-
lenségétől, szókimondásától, vizsla
szimatától félték, barátai saját lel-
kiismeretüknek megelevenedését lát-
ták benne: a munkára, elvűsége,
becsületességre, kitartásra ostrom-
zót. Mert ő a barátainak is minden-
kor kiméletlenül megmondta a véle-
ményét és soha nem hazudott senki-
nek. Mindenki pontosan tudhatta,
hogy hányadán áll vele. Lehetek
vele súlyos véleménykülönbségeink,
de biztosak lehetünk afelől, hogy
sohasem fog hátrahódni bennünket.
Barátai elviselték kellemetlenkedé-
seit, meghajoltak előtte, mert min-
denki érezte, hogy a magyar nép
iránt érzett végtelen szeretete veze-
ti és nincs más gondja, mint népé-
nek megmentése.

Tartozom az igazságnak azzal,
hogy megmondjam: sokszor ellentét-
ben álltam vele. Ezek az ellentétek

ideológiai természetűek voltak és
ezen a téren Fényes László nem volt
olyan határozott, mint a gyakorlati
politikában. Azonban minden ellen-
tét ellenére tudtam, hogy azt védi,
amit igaznak hisz és azt támadja,
amit nem tud a magáévá tenni. So-
ha senki nem vádolhatta megalku-
vással, soha senki nem mondhatta,
hogy személyi érdekeket követ. Pu-
ritánsága közismert volt. S ez a pu-
ritánság, amely egyaránt jellemző
volt az oktőberi forradalom vala-
mennyi nagy alakjára: Jászira, Kun-
fira, Szendére, adták meg a rezsím
makulátlan jellegét, olyannyira,
hogy még az ellenségeink sem mer-
tek ilyen tekintetben bemooskolni.
Ebben a tisztajellemű társaságban
még Nagyatádi Szabó István sem
mert panamázni.

Valamennyien szegényen mentek
az emigrációba. Szende Pál a bécsi
népkönyhán étkezett, Fényes kis szo-
bájában maga készítette magának az
ételt. A nép nagy barátai még a sze-
génységbe is követték népüket.

Most bucsuzunk Fényes László-
tól. Lassanként elhullnak a forradal-
om vezetői. Valamennyien öregek
vagyunk. Senki nem támadhat ránk
azzal, hogy személyi ambíciók füte-
nek, amikor a végső harcot vívjuk.
A l'honneur de drapeau-ról, a zászló
becsületéről van szó. De, amikor el-
bucsuzunk Fényes Lászlótól, aki az
utolsó pillanatig hű maradt önmagá-
hoz és harcolt a Horthy Magyaror-
szága ellen, azt kívánjuk, hogy a
mai Magyarországon is akadjanak
olyan bátor emberek, mint ő, mert
ilyenekre van szükség. Kurta az
időnk, de még tartjuk az égő fák-
lyát, hogy átadhassuk az utánunk
következőknek — amint Fényes is
átadta —, hiszen mi is másoktól
kaptuk. Fényes nem érhetette meg a
magyar nép feltámadását, de látta
már a fasizmusok bukását. És ez az
egyetlen elégtétel azoknak, akik a
zászló becsületén nem ejtettek fol-
tot.